

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum unus angelus alium illuminet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

tas, & siēdas: sed hæc possunt quadrupliciter diuersificari. Vno modo, ut dicantur cognoscere res fiēdas in uerborum modo factas i uerbo: tertio modo factas in propria natura: quarto modo fiēdas in propria natura, quæ quidem uidetur esse inutiles coniugatio: quia in propria natura non cognoscitur aliquid antequam sit. ergo saltem oportet tres esse cognitiones angelicas, & sic insufficienter distinguitur per duas.

¶ 4 Præter. Vespere & mane dicuntur in cognitione angelica, ad similitudinem dici temporalis. sed in die temporaliter mane, & uespere est meridies. ergo & in angelis inter cognitionem matutinam & uespertinam debet poni meridiana.

¶ 5 Præter. Angelus non solum cognoscit creaturas, sed et ipsi creatorē: sed cognitio matutina & uespertina in angelis distinguitur quantum ad cognitionem creaturæ. ergo præter cognitionem matutinam & uespertinam in angelis est assignare tertiam.

¶ 6 Præter. Cognitio matutina & uespertina prinēt ad cognitionē gratiæ: alias angeli mali haberent cognitionem matutinam & uespertinam, quod non uis esse uerum, cum in demonibus non sit dies, uespere autem & mane sint dici partes. ergo cum cognitio naturalis sit in angelis præter gratiam, uideatur, quod sit in eis ponere tertiam cognitionem.

SED CONTRA, cognitio matutina & uespertina distinguuntur per creatum & increatum: sed inter hæc nihil est medium. ergo nec inter cognitionem matutinam & uespertinam.

RESPON. Dicendum, quod de cognitione matutina & uespertina dupliciter loqui possumus. Vno modo quantum ad id, quod cognitionis est, & sic inter utrumque nihil cadit medium. Cognitio enim matutina a uespertina distinguitur, ut supra dictum est, per medium cognoscendi: quod quidem si creatum est, facit cognitionem uespertinam quocumque modo: si autem increatum, facit cognitionem matutinam: non potest autem aliquid esse medium inter creatum & increatum. Si autem consideret quantum ad rationem matutini & uespertini, sic cadit inter ea aliquod medium duplici ratione. primo, quia mane & uespere sunt partes diei, dies autem est in angelis per illustrationē gratiæ sicut

Dr. præced.

li. 4. sup. Ge. ad littera ca. 22. & 23. 20. 3.

Aug. ubi non se extendunt ultra cognitionem gratuitam bonorum angelorum, & sic naturalis cognitio est præter has duas. Secundo, quia uespere inquit huiusmodi, terminatur ad mane, & mane ad uespere. unde cognitio rerum in propria natura, non quælibet potest dici uespertina, sed illa tantum quæ refertur in laudem creatoris: sic enim uespere redit ad mane. & sic cognitio demonum, quæ habent de rebus, nec est matutina, nec uespertina, sed solummodo cognitio gratuita, quæ est in angelis beatis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cognitio rerum in propria natura semper est uespertina, nec relatio eius ad cognitionem i uerbo facit eam matutinam, sed facit eam terminari ad matutinam. Non ergo dicitur, quod angelus cognitionem matutinam habeat, quia cognitionem rerum in propria natura ad uerbum referat, quasi ipsa cognitio relata sit cognitio matutina: sed quia ex hoc quod refertur, meretur cognitionem matutinam accipere.

AD II. dicendum, quod illa procederet si cognitio matutina, & uespertina distinguerentur ex parte rei cognite, sic. nec est triplex cognitio, secundum triplex esse cognoscibile de rebus. Cuius autem cognitio matutina distinguitur a uespertina penes medium cognoscē

di, quod est creatum uel increatum, per utrumlibet istorum medium quod dicitur illi esse cognoscitur: & sic non oportet tertiam cognitionem ponere.

AD III. Dicendum, quod omnis cognitio que est in uerbo, uocatur cognitio matutina, siue sit res iam facta, siue non sit facta: quia talis cognitio est conformis diuinae cognitioni, quæ cognoscit omnia simpliciter antequam fiat, sicut postquam facta sunt: & tamen omnis cognitio rei in uerbo est rei, ut siende, siue sit res iam facta, siue non, ut siendum non dicat tempus, sed exitum creature a creatore: sicut est cognitio artificii in arte, que est eius secundum suum fieri, quamuis eorum ipsum artificiatum iam sit factum.

AD IIII. Dicendum, quod Aug. notat cognitionem matutinam, quæ est in plena luce, unde continet sub se meridianam, unde quæque notat eam diuinam, quæque autem matutinam. Vel potest dici, quod omnis cognitio intellectus angelici habet tenebras ad illas ex parte cognoscentis. Unde nulla cognitio alicuius intellectus angelici, potest dici meridianam: sed sola cognitio qua Deus cognoscit omnia in seipso.

AD V. Dicendum, quod eadem cognitione uerbum cognoscitur, & res in uerbo. unde eadem cognitio uerbi dicitur matutina. Et hoc patet, quia septima dies quæ significat quietem diei in seipso, habet mane, unde matutina cognitio est factum, quod angelus Deum cognoscit.

AD VI. patet responsio ex dictis.

QVÆSTIO IX.

DE COGNITIONE SCIENTIÆ angelicæ per illuminationem, & loquutionem in septem articulos diuisa.

- ¶ Primo, querit, Vtrum vnus angelus alium illuminet.
- ¶ Secundo, Vtrum angelus inferior semper illuminet superiores: uel quandoque a Deo illuminetur.
- ¶ Tertio, Vtrum vnus angelus, alium illuminando purget eum.
- ¶ Quarto, Vtrum vnus angelus aliis loquatur.
- ¶ Quinto, Vtrum interiores angeli loquantur.
- ¶ Sexto, Vtrum requiratur determinata distantia localis ad hoc ut vnus angelus aliis loquatur.
- ¶ Septimo, Vtrum vnus angelus possit aliis loqui quod alij loquutiones eius non percipiunt.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum vnus Angelus alium illuminet.

QVÆSTIO est de Cognitione scientiæ angelicæ. Et primo queritur, vtrum vnus angelus alium illuminet. Et videtur quod non: quia ut dicit Aug. solus Deus potest

mentem formare: sed illuminata uel illuminata, ergo solus Deus potest angelum illuminare.

¶ 2 Præter. In angelis non est aliud lumen, nisi gratia & natura: sed lumine nature vnus angelus alium non illuminat, quia vnusquisque habet naturalia sua in mente: et a solo Deo: similiter nec lumine gratiæ, immo etate a solo Deo est ergo vnus angelus alium non potest illuminare.

¶ 3 Præter. Sicut se habet corpus ad lumen corpale, ita spiritus ad lumen spirituale: sed corpus illuminatur a lumine superexcellenti, non illuminatur a lumine inferiori lumine: sicut aer illuminatur a lumine inferiori lumine, ergo cum plus excedat spiritus

lumen diuinum quodlibet lumen creatū, quam lumen solis lumen candela vel stella, vñ quod cū omnes angeli illuminentur a Deo, quod vnus ab alio non illuminetur.

¶ 4 Præ. Si vnus angelus alium illuminat, aut hoc est p̄ medium aut sine medio: sed nō sine medio, quia oportet vnū angelū alteri illuminato per ipsum esse coniunctū, qđ esse non pōt, cum solus Deus mētibus illabatur, similiter nec p̄ medium, quia nec per corporale medium, cū non sit spiritus, nisi lumen receptiuū: nec p̄ spirituale, quia hoc spirituale mediū nō pōt poni aliud, qđ angelus: & sic esset vel abire in infinitū in medijs, qđ si esset nō posset leg aliqua illuminatio, cū sit impossibile in finita p̄tate; vel erit deuenire ad hoc qđ vnus angelus alium imediate illuminet, qđ omnium eē impossibile, ergo impossibile est qđ vnus angelus alium illuminet.

¶ 5 Præ. Si vnus angelus alium illuminat, aut hoc est p̄ hoc qđ tradit ei lumen p̄prium, aut p̄ hoc quod dat ei aliud lumen; sed nō primo mō, quia sic vnū & idē lumen eēt diuersis illuminatis, nec iterū scđo mō, quia sic oportet, qđ illud lumen esset factū a superiori angelo. Ex quo sequeret qđ angelus eēt creator illius luminis, cū illud lumen non fiat ex materia, ergo videtur quod vnus angelus alium non illuminet.

¶ 6 Præ. Si vnus angelus ab alio illuminat, oportet quod angelus illuminatus reducatur de potentia in actum, quia illuminari est quoddā fieri: sed quando cūque aliquid reducit de potentia in actum, oportet in eo aliquid corrumpi. cum igitur in angelis nihil corrumpatur, videtur quod vnus angelus ab alio non illuminetur.

¶ 7 Præ. Si vnus ab alio illuminat, lumen qđ alius alij tradit, aut est substantia, aut accidēs: sed nō potest esse substantia, quia forma substantialis superaddita variat speciem, sicut vnitas speciei numeri, sicut dicitur 8. Metaph. & sic sequeretur qđ angelus qui illuminatur, sicut speciem variaretur. Similiter non potest esse accidēs, quia accidēs nō se extendit ultra suū subiectum, ergo vnus alium non illuminat.

¶ 8 Præ. Ad hoc visus noster corporalis, & intellectualis lumine indiget, quia eius obiectū est intelligibile & visibile, in potentia, vt per lumen fiat intelligibile & visibile in actu; sed obiectum cognitionis angelicæ, est intelligibile in actu quod est ipsa diuina essentia, vel essentia angelicæ, ergo ad cognoscendum intellectuā lumine non indiget.

¶ 9 Præ. Si vnus alium illuminat, aut hoc est respectu cognitionis naturalis, aut respectu cognitionis gr̄e: sed non respectu cognitionis naturalis, quia tā in superiorib. quam inferiorib. naturalis cognitio est perfecta per formas innatas, similiter nec quantum ad cognitionem, gratiæ, quia res in verbo cognoscunt, quia omnes angeli verbum immedia te vident, ergo vnus alium non illuminat.

¶ 10 Præ. Ad cognitionem intellectus non requiritur, nisi forma intelligibilis, & lumen intelligibile, sed vnus angelus alteri non tradit neq; formas intelligibiles, que sunt concreta, neq; lumen intelligibile, cū vnusquisq; a Deo illuminetur sicut illud Job. 25. Nunquid est numerus militum eius, & super quem non fulget lumen illius? ergo vnus angelus alium non illuminat.

¶ 11 Præ. Illuminatio ordinatur ad tenebras peccati: sed in cognitione angelorum nulla est tenebra vel obscuritas. Vnde 2. Cor. 12. dicitur gl. quod in regione intelligibili, quā cōstat esse regionē angelorum, sine oī inaginatione corporis mens videt, pipi quam veritatē, nullis opinionū saltarū nebulis tu-

scatam, ergo angelus ab angelo non illuminatur.

¶ 12 Præ. Intellectus angelicus est nobilior, quam intellectus agēs animę nostrę: sed intellectus agēs animę nostrę nunquam illuminatur, sed solum illuminat, ergo nec angeli vnquam illuminantur.

¶ 13 Præ. Apoc. 21. dicitur, quod ciuitas beatorum non eget sole neque luna, nam claritas Dei illuminabit eā, & exponit glossa doctores maiores & minores, ergo cum iam angelus sit ciuis illius ciuitatis, non illuminatur nisi a solo Deo.

¶ 14 Præ. Si angelus angelum illuminat, aut hoc est per abundantiam naturalis luminis, aut per abundantiam gratiæ: sed non primo modo, quia cum angelus qui cecidit fuerit de supremis angelis, habuit naturalia excellentissima, que in eo manent, vt dicit Dionys. 4. ca. de Diu. no. & sic demon angelum illuminaret, quod est absurdum: similiter nec per abundantiam luminis gr̄e, quia aliquis homo in statu vię est maioris gratiæ, quam inferiores angelicum ex virtute gratiæ aliqui homines transferantur ad ordinem superiorum angelorum, & sic homo in statu vię existens angelum illuminaret, quod est absurdum, ergo vnus alium non illuminat.

¶ 15 Præ. Dionys. dicit 4. ca. Cel. Hier. quod illuminatio est diuina sciētię assumptio: sed diuina sciētia non potest dici nisi quę est de Deo, vel quę est de rebus diuinis: vtrobet autem modo sciētiā diuinā non assumunt angeli, nisi a Deo, ergo vnus alium non illuminat.

¶ 16 Præ. Cum potentia intellectus angelici sit tota terminata per formas innatas, forme innatę sufficiunt ad omnia cognoscenda, quę angelus cognoscere potest, ergo non oportet, quod a superiori illuminetur ad aliquid cognoscendum.

¶ 17 Præ. Angeli omnes adinuicem specie differunt, vel saltem illi qui sunt diuersorum ordinum; sed nihil illuminatur a lumine alterius speciei: sicut res corporalis non illuminatur lumine spūali, ergo vnus angelus ab alio non illuminatur.

¶ 18 Præ. Lumen intellectus angelici est perfectius, quam lumen intellectus agentis nostri: sed lumen intellectus nostri agentis sufficit ad oēs species, quas a sensu accipimus, ergo & lumen intellectus angelici sufficit ad omnes species innatas, & sic non oportet, quod aliud lumen superaddatur.

SED CONTRA est, quod Dionys. dicit 4. cap. Cel. Hierar. quod ordo Hierar. est hos quidem illuminare, illos vero illuminari.

¶ 12 Præ. Sicut est ordo in herbis, ita est ordo in angelis, ut patet per Dion. sed in hominib. superiores illuminant inferiores, vt dicit Eph. 3. Mihi in sancto- rum minimo, data est gratia hæc, illuminare oēs, &c. & sic superiores angeli inferiores illuminant.

¶ 13 Præ. Lumen spūale est efficacius, quam corporale: sed superiora corpora illuminant inferiora, ergo & superiores angeli illuminant inferiores.

RESPON. Dicendū, qđ de lumine intellectuāli oportet nos loqui, ad similitudinē luminis corporalis: lumen autē corporale est mediū, quo videmus, & seruit nōo visui in duob. Vno modo in hoc, qđ per ipsum sit nobis visibile actu, qđ erat potentia visibile. Alio mō in hoc, qđ visus ipse confortatur ad videndū ex luminis natura. vñ & oportet esse lumen in cōpositione organi, vñ & lumen intellectuāle pōt dici ipse vigor intellectus ad intelligendū, vel etid, quo aliqd sit nobis notū. Vñ secundū duo pōt aliquis illuminari ab alio, scđo hōc quod eius intellectus confortat ad cognoscēda, & sicut hoc, qđ intellectus ex aliquo manūducit in aliquid cognoscēda.

P. 4. s. med.

Ca. 7. s. med. illius.

Circa med. illius.

Cap. 5. ecel. Hierar. & c.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

ca. 11. s. 1.

gnoſcendum. Et hæc duo coniunguntur in intellectu, ſicut pater cum aliquis per aliquod mediũ, quod mente concipit, intellectus eius confortatur ad alia videnda, quæ prius videre non poterat. Secundum hoc ergo vnus intellectus ab alio illuminari dicitur, in quantum traditur ei aliquod mediũ cognofcendi, quo intellectus confortatus poteſt in alia cognofcibilia, in quæ prius nõ poterat. Quod quidem dupliciter apud nos contingit. Vno modo per ſermonem, vt cum docens loquendo verbo ſuo tradit aliquod medium diſcipulo, per quod intellectus eius confortatur ad alia intelligenda, quæ prius intelligere non poterat, & ſic magiſter dicitur illuminare diſcipulum. Alio modo in quantum alicui proponitur aliquod ſenſibile ſignum, ex quo quis poteſt manuduci in alicuius intelligibilis cognitionem, & ſic dicitur ſacerdos illuminare populum ſecundum Dion. in quantum populo ſacramenta miniſtrat, & oſtendit quæ ſunt manuductiones in diuina intelligibilia, ſed angeli neque per ſenſibilia ſigna in cognitionem diuinorum deueniunt, neque intelligibilia media recipiunt cum uarietate & diſcurſu, ſicut nos recipimus, ſed immaterialiter. Et hoc eſt quod Dion. dicit 7. c. Cæleſtis Hierarchiæ, oſtendens quomodo ſuperiores angeli illuminantur. Contemplatiua inquit ſunt primæ angelorum eſſentiæ ſenſibilium ſymbolorum, aut intelligibiliũ ſpeculatiua, non ut uarietate ſcripturæ in Deum reductæ, ſed ſunt immaterialis ſcientiæ altiori lumine repletæ. Nihil ergo eſt aliud angelum ab angelo illuminari, quam confortari intellectum inferioris angeli per aliquod in ſpectum in ſuperiori ad alia cognofcenda. Et hoc quidem hoc modo fieri poteſt. Sicut. n. in corporib. ſuperiora ſunt, quaſi aduſ reſpectu inferiorum, ut ignis reſpectu aeris, ita & ſuperiores ſpiritus ſunt quaſi actus reſpectu inferiorum. Omnis autem potentia confortatur, & perficitur ex coniunctione ad actum ſuum. unde & corpora inferiora conſeruantur in ſuperiorib. quæ ſunt locus eorum, & ideo etiam inferiores angeli confortantur ex eorum continuatione ad ſuperiores, quæ quidem continuatio eſt per intuitum intellectus, & pro tanto dicuntur ab eis illuminari.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod Aug. loquitur de formatione ultima, qua mēs formatur per gratiam, quæ eſt immediate a Deo.

Ad SECUNDVM dicendum, quod ab angelo illuminante non fit nouum lumen gratiæ vel naturæ, niſi ut participatum. Cum enim omne, quod intelligitur ex vi intellectualis luminis cognofcatur, ipſum cognitum in quantum hmoi includit in ſe in intellectuale lumen ut participatum, ex cuius uirtute habet intellectum confortare, ſicut pater quæ magiſter tradit diſcipulo aliqd medium alicuius demonstrationis, in quo participatur lumē intellectus agentis, ut in ſtrumento. prima. n. principia ſunt quaſi inſtrumenta intellectus agentis, ut dicit Cōm. in 3. de Aīa, & ſimiliter omnia principia ſecunda quæ continent propria media demonstrationum. unde per hoc quod ſuperior angelus ſuum cognitum alteri angelo demonſtrat, eius intellectus confortatur ad alia cognofcenda, quæ prius non cognofcebat. Et ſic non fit in angelo illuminato nouum lumē naturæ uel grā, ſed lumē quod prius erat confortatur per lumē cōſertū in cognito pcepto a ſuperiori angelo.

Ad TERTIVM dicendum, quod non eſt ſimile de lumine corporali & ſpirituale, quodlibet enim corpus poteſt indifferenter illuminari a quocumq. lumi-

ne corporali, quod iō eſt, quia oē lumen corpore ad formas uiſibiles æqualiter ſe hēt, ſed non quilibet ſpiritus poteſt æqualiter illuminari quolibet lumine, quia quodlibet lumen non æqualiter continet formas intelligibiles, magis vnuerſales. Et ideo cum inferior intellectus ſit proportionatus ad accipiendum cognitionem per formas magis particulares, non ſufficit ei quod illuminetur a ſuperiori lumine; ſed oportet quod illuminetur lumine inferiori ad hoc quod in cognitionem reuā adducat, ſicut patet apud nos. Philoſophus apertus hēt cognitionē rerū in principio vnuerſalis; medicus autem conſiderat res maxime in particulari. unde nõ accipit immediate principia a primo philoſopho; ſed accipit immediate a naturali, qui hēt principia magis contracta, quam primus philoſophus. Naturalis autem cuius conſideratio eſt vnuerſalior quā medici, poteſt accipere immediate principia ſuæ conſiderationis a primo philoſopho cū in lumine intellectus diuini reſtū ſonem maxime uniatur, quaſi in uno principio maxime vnuerſali; inferiores angeli nõ ſunt proportionati ad hoc, quod per id lumen ſolum cognitionem accipiant, niſi adiungat lumen ſuperiorum angelorū, in quo formæ intelligibiles contrahuntur.

Ad QUARTVM dicendum, quod angelus quodque alium angelum illuminat per medium, quod nec ſine medio, per medium autem (ſpirituale tantum) licet angelus ſuperior illuminat medium, & medium illuminat inferiorem uirtute luminis ſuperioris angeli, ſine medio autē, ſicut cum angelus ſuperior angelum immediate ſub ſe exiſtente illuminat, nec oportet quod hoc modo contingat illuminationis illuminato quaſi eius mētem illabatur, ſed quaſi cōtinuati adinuicē, per hoc quod vnus alium uiuificat.

Ad QUINTVM dicendum, quod vnus & idem non eſt lumen, quod cognofcitur a ſuperiori angelo cognofcitur ab inferiori: ſed cognofcitur a ſuperiori angeli de illo eſt alia a cognitione inferioris, & ſic quiddam modo idem eſt lumen & quocumq. modo aliud. Nec ramentum ſequitur, quod ſecundum hoc quod eſt aliud, ſit creatū a ſuperiori angelo, quia res non per ſe ſubſiſtentes, non ſunt per ſe color, ſed coloratum ut dicitur 7. Met. unde non ſunt ipſa lumen angeli, ſed ſit ipſum illuminatum, de potentia illuminato, actu illuminatum.

Ad SEXTVM dicendum, quod ſicut in illuminatione corporali non remouetur aliqua forma, ſed ſola priuatio luminis quæ eſt tenebra, ita etiam in illuminatione ſpirituale. unde non oportet, quod ſit aliqua corruptio, ſed ſolum negationis remouio.

Ad SEPTIMVM dicendum, quod illud lumen angeli quod illuminari dicitur, nõ eſt perfectio eſſentialis ipſius angeli, quo illuminari dicitur, ſed perfectio ſecunda quæ redit ad genus accidentale; nec ſequitur quod accidens ſe extendat ultra ſubiectum, quia illa cognitio qua illuminatur ſuperior angelus, non eſt in angelo inferiori eadem numero, ſed ſpē & rōne in quantum eſt ei uſdem, ſicut & eadem ſpēcie, nõ numero lumen eſt in aere illuminato, & ſole illuminante.

Ad OCTAVVM dicendum, quod per lumen ſit a quod intelligibile actu, quod prius erat intelligibile in potentia, ſed hoc poteſt eſſe dupliciter. Vno modo a quod id quod eſt in ſe intelligibile in potentia, ſit intelligibile actu ut in nobis accidit, & ſic lumen non indiget angelicus intellectus, cum non abſtinet ſpēm a phantaſmatib. Alio modo ita quod illud, quod

3. y. ecc. Hic rar. parte 1.
 3. med. illi.

quod est intelligibile in potentia alicui intelligēti, fiat ei intelligibile actu: sicut nobis fiunt subtilitāe superiores intelligibiles actu per media quib. in eorum cognitionem devenimus, & hoc modo intellectus angeli lumine indiget ad hoc, ut ducatur in actuale cognitionē eorum, ad quā cognoscenda est in potentia.

Ad ix. dicendum, quod illuminatio, qua unus angelus alium illuminat, non est de his quae ad naturalem cognitionem angelorum pertinent; quia sic omnes ex principio suae conditionis perfectā habent naturalem cognitionē, nisi forte ponerem quod superiores essent causa inferiorū, quod est contra fidem: sed cognitio ista est de his quae reuelantur angelis, eorum cognitionē naturalem excedentibus, sicut de diuinis mysteriis pertinentibus ad ecclesiam superiorē uel inferiorē. Vñ, & ponitur actio Hierarchica a Dionysio nec sequitur quod quāuis oēs uerbum uideant, quod quicquid uidet in uerbo superiores angeli, uideant & inferiores.

Ad x. dicendum, quod quando unus angelus ab alio illuminatur, non infunduntur ei nouae spēs: sed ex eisdem spēs, quas prius habebat intellectus eius confortatus per lumen superioris, modo predicto efficitur plurimum cognoscituum: sicut & nisi intellectus confortatus per lumen diuinū, & angelicum ex eisdem phantasmatis in plurimum cognitionem peruenire potest, quam per se posset.

Ad xi. dicendum, quod quāuis in angelis non sit aliqua obscuritas erroris: est tū in eis aliquorū nescientia, quae naturalem eorum cognitionem excedunt, & propter hoc illuminatione indigent.

Ad xii. dicendum, quod nulla res quantumcūque materialis, recipit aliquid secundum id quod est formale in ipsa: sed solum secundum id quod est materiale in ea, sicuti anima nostra non recipit illuminationem ratione intellectus agentis: sed ratione possibilis, uelut etiam res corporales non recipiunt aliquam impressionem ex parte formae, sed ex parte materiae, & tamen intellectus possibilis noster est simplicior, quam aliqua forma materialis. Ita est & intellectus angeli illuminatur secundum id, quod habet de potentialitate: quāuis ipse sit nobilior intellectu agente nostro, qui non illuminatur.

Ad xiii. dicendum, quod auctoritas illa intelligenda est de his, quae pertinet ad cognitionē beatitudinis, in quibus omnes angeli illuminantur a Deo.

Ad xiiii. dicendum, quod ista illuminatio de qua loquimur, fit per lumen gratiae perficiens lumen naturae: nec tamen sequitur, quod homo in statu uigilantiae possit illuminare angelum. non enim habet maiore gratiam in actu, sed solum in uirtute, quia habet gratiam per quam uel ex qua potest mereri perfectiore statu: sicut etiam pullus equi statim natus est maior uirtute, quam asinus, minor autē actuali quantitate.

Ad xv. dicendum, quod cum dicitur quod illuminatio est diuinae scientiae assumptio, scientia autē diuina: quia ex diuina illuminatione originē habet.

Ad xvi. dicendum, quod omnia cognoscenda, quae naturali cognitione ab angelo cognoscuntur: sed ad ea quae sunt supra naturalem cognitionē indigent lumine altiori.

Ad xvii. dicendum, quod in angelis spēs differentibus non oportet, quod sit lumen intelligibile spēs differentes: sicut & in corporibus, specie differentibus, est idē spēs color, & hoc est praecipue uerū de lumine gratiae, quae etiā in hominibus, & in angelis est eadem spēs.

Ad xviii. dicendum, quod lumen intellectus agentis in nobis sufficit ad ea, quae sunt cogni-

tionis naturalis: sed ad alia requiritur altius lumen, ut fidei uel Prophetiae.

ARTICVLVS II.

Utrum inferior Angelus semper illuminetur a superiori, uel quandoque a Deo immediate.

Secundo quaeritur, utrum inferior angelus spiliuminetur a superiori, uel quique a Deo immediate. Et uidetur quod quique a Deo immediate. Angelus enim inferior est in potentia ad gratiam affectus, & intellectus illuminationem; sed tamen suscipit de gratia a Deo quātū est capax, ergo tamen suscipit de illuminatione a Deo quātū est capax, & ita immediate a Deo illuminatur non per angelum intermedium.

¶ 2. Praet. Sicut inter Deū & inferiores angelos sunt media superiores: ita inter superiores & nos sunt media inferiores; sed superiores angeli quādoque illuminant nos immediate, sicut Seraphim illuminant Iliam ut patet Ila. 6. ergo angeli quandoque illuminantur immediate a Deo.

¶ 3. Praet. Sicut est ordo quidam determinatus in substantiis spiritualibus: ita & in corporalibus, sed quandoque in rebus corporalibus diuina uirtus operatur praetermissis causis medijs, sicut cum suscitatur mortuum non cooperante corpore calefacto, ergo etiam, & quandoque illuminat inferiores angelos sine ministerio superiorum.

¶ 4. Praet. Quicquid potest uirtus inferior, potest superior. si ergo angelus superior potest illuminare inferiorem angelum, multo fortius Deus potest immediate cum illuminare, & ita non oportet, quod illuminationes diuinae semper deterantur per superiores ad inferiores.

SED CONTRA est, quod dicit Dion. hanc legē esse diuinitatis immobiliter firmatam, ut inferiora reducatur in Deū mediantibus superioribus, ergo nūquā illuminant inferiores immediate a Deo.

¶ 2. Praet. Sicut angeli secundum naturam sunt superiores corporibus ita superiores inferioribus praeminēt; sed nihil fit a Deo in corporalibus rebus, nisi ministerio angelorū, quātū ad eorum gubernationē pertinet, ut patet per Aug. 3. de Trini. ergo nihil fit a Deo in inferioribus angelis, nisi mediantibus superioribus.

¶ 3. Praet. A corporibus superioribus non mouetur inferiora corpore nisi per media, sicut terra a Caelo mediante aere: sed ita est ordo in corporibus sicut in spiritibus, ergo & summi spiritus non illuminant inferiores, nisi per medios.

RESPON. dicendum, quod ea bonitate diuina procedit, quod ipse de perfectione sua creaturis comunicet secundum earum proportionem. Et id non solum tantum comunicat eis de sua bonitate, quod in se sint bona & perfecta: sed et ut alijs perfectione largiantur, Deo quodammodo cooperante. Et hic est nobilissimus modus diuinae imitationis. Vnde dicit Dion. 3. c. Cele. Hierar. quod oīum diuinitus est Dei cooperatore fieri. Et exinde procedit ordo, quod est in angelis, quod quidam alios illuminant: sed circa hunc ordinē quidem diuersimode opinantur. Qui dam enim aestimant hūc ordinē ita esse firmiter stabilitum, ut numquam praeter ipsum aliquid accidat: sed in omnibus & semper hic ordo seruetur. Alii uero aestimant, ita hunc ordinem stabilem uel stabilitum, ut secundum hunc ordinem eueniat ut frequenter, quandoque tamen ex causis necessarijs praetermittatur: sicut etiam naturalium rerū cursus mutatur diuina dispensatione, aliqua noua causa suborta, ut patet in miraculis. Sed prima opinio uidetur rationabilior propter tria. Primo, quia cum sit de dignitate superiorum angelorū,

1. p. q. 106. art. 2.

Cap. 5. Cel. Hierarch. 8. medio.

1. de Trin. 6. 4. circa med. 1. com. 1.

A medio